

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ KİTAP OKUMA ALIŞKANLIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARININ ÇEVİRİM İÇİ ÖĞRENME AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ayşegül ULUTAŞ*

Geliş Tarihi: Kasım, 2015

Kabul Tarihi: Haziran, 2016

Öz

Bu araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının çevrim içi öğrenme açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada Araştırmanın evrenini İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları, örneklemini ise evren içerisinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 134 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmaya katılacak öğretmen adaylarının seçiminde katılımcıların okul öncesi öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencisi olmaları temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Veriler “Genel Bilgi Formu” ve Gömleksiz (2004) tarafından geliştirilen “Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği” ile toplanmıştır. Verileri analiz etmek için Kolmogorow-Smirnov, Bağımsız Gruplar t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way Anova) kullanılmıştır. Sonuçta, internet imkânı, bilgisayara sahip olup olmama ve internet kullanım amacı değişkenleri açısından okuma alışkanlığına ilişkin öğretmen adaylarının tutumlarının değişmediği, akıllı telefona sahip olup olmama değişkeni bakımından yarar ve etki boyutlarında anlamlı fark olduğu diğer boyutlarda anlamlı fark olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kitap okuma alışkanlığı, çevrim içi öğrenme.

EXAMINATION OF ATTITUDES OF PRESCHOOL TEACHER CANDIDATES TOWARDS READING HABIT IN TERMS OF ONLINE LEARNING

Abstract

The purpose of this study is to examine attitudes of preschool teacher candidates regarding reading habit in terms of online learning. Relational model was used in the research. While the population of the study consisted of teacher candidates receiving education in the Faculty of Education on Inonu University, the sample group consisted of 134 preschool teacher candidates selected from the population by using criterion sampling method. The data were collected by using “General Information Form” and “Attitude Scale Towards Reading Habit” developed by Gömleksiz (2004). Kolmogorow-Smirnov, Independent Samples t Test, and One Way Analysis of Variance (One Way Anova) were used to analyze the data. In conclusion, it was determined that attitudes towards reading habit of teacher candidates did not change in terms of variables of internet access, having a computer, and intended use of the internet; while there was a significant difference in the benefit and effect subscales in terms of the variable of having a smart phone, there was no significant difference in the other subscales.

Keywords: Reading habits, online learning.

* Yrd. Doç. Dr.; İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, aysegulum44@gmail.com.

Giriş

Günümüz çağdaş toplumunda okumanın gelişmişliğin ölçütü olduğu bilinen bir gerçektir. Hızla değişen bilgi çağında bilginin sürekli değişimi, yaşam boyu öğrenmeyi gerekli hâle getirmiştir. Okuma, eğitim sürecinin her aşamasında karşımıza çıkmaktadır. Yalnızca öğrencilerin değil, herkesin geniş bir bilgi evrenine açılması, düşünce ve duyarlılığını geliştirmesi, toplumla sağlıklı bir iletişime girmesi için başvurması gereken etkili bir öğrenme aracıdır (Sever, 1997: 14). Okuma, kişinin yaşam boyunca sık sık başvurduğu bir öğrenme ve eğlenme aracıdır. Demirel'e (1999: 59) göre okuma, "bilişsel davranışlarla psikomotor becerilerin ortak çalışmasıyla, yazılı sembollerden anlam çıkarma etkinliğidir." Okuma, beyin teknolojisini geliştirme aracı olarak tanımlanmaktadır. Yazılı işaretler zihinsel işaretlere çevrilerek doğrudan beyne yüklenmektedir; yani okuma sonunda elde edilen bilgiler belleğe kaydedilmektedir (Güneş, 1997: 53; Akçamete, 1990: 2). Okuma çok yönlü iletişimsel bir etkinliktir ve alışkanlığa dayanır. Okuma eyleminin kazanılması, geliştirilmesi, alışkanlığa dönüştürülmesi zor bir iştir (Özdemir, 1983: 65). Okuma alışkanlığı, yaşam boyu öğrenmenin temelidir. Okumanın yaşam boyunca bilgi almada en etkili araç olarak kullanılacağı kabul edilmektedir. Yaşam boyunca bilgi almak için de okuma alışkanlığının kazanılması önemlidir. Bireyin yaşam boyu öğrenebilmesi için okuma eylemini ömür boyu düzenli olarak yaşatması gerekir. Okuma alışkanlığı, insanların okuma eylemini kişisel bir gereksinim olarak sürekli, düzenli ve eleştirel bir biçimde sürdürmesidir. Bireylerin yaşamları boyunca elde ettikleri bilgileri, becerileri, anlayışları güçlendirip artırır, bu değerlerin bireysel, toplumsal yaşamda kullanılmasına olanak sağlar (Odabaş, Odabaş ve Polat, 2008: 2; Yılmaz, 2004, 116). Okuma alışkanlığı sağlıklı, zengin kişilikli, gelişmiş bir çocuk yetiştirmenin ve topluma iyi birey kazandırmanın en önemli gereklerinden biridir. Öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin gelecek nesillere okuma alışkanlığı kazandırmaları kendilerinin bu alışkanlığı kazanması ile mümkündür (Kurulgan ve Çekerol, 2008: 3).

Görsel araçlara eğilimin artmasının okuma açısından zararlarını engellemek için bireysel ve toplumsal duyarlılığa gereksinim vardır. Sağlıklı kişilik ve eğilimlerin oluşması için yazılı kültür edinimi olmazsa olmazlardandır (Mokhtari, Reichard ve Gardner, 2009). Baccus (2004)'a göre, geleceğin öğretmenleri olacak öğretmen adaylarının çocuklara veya öğrencilere model olarak kitap okuma alışkanlığı kazandırması gerekmektedir. Kitap okuma alışkanlığına yönelik tutumların küçük yaşlarda olduğu göz önüne alındığında öncelikle öğretmen adaylarının kitap okuma kültürüne olan tutumları daha da önem kazanmaktadır. Sağlıklı ve güçlü bir toplum olabilmek için kitap okuma alışkanlığına ihtiyaç vardır. Sürekli değişen ve gelişen dünyada toplumsal çevreye uyum sağlayabilmek için teknolojinin zararlı boyutu ele alındığında kitap okumanın önemi daha da artmaktadır. Çağdaş, hoşgörülü, yeniliklere açık,

demokratik bireyler yetiştirmek için öğretmen adaylarında öncelikle kitap okumayı geliştirmek gerekir (Susar Kırmızı, Fenli ve Kasap, 2014: 12).

Günümüz modern toplumunda hızlı değişimin bir sonucu olarak yaşam biçimi, alışkanlıklar ve eğlence kültürü de değişime uğramıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte boş zamanları değerlendirme için sunulan etkinlikler nicelik olarak artarken nitelik olarak da değişime uğramıştır. Bilgi toplumundan, iletişim çağından bahsedilen günümüzde radyo, televizyon, gazete, dergi, internet gibi kitle iletişim araçları hayatın bir parçası hâline gelmiştir. İnsanların çoğu kitap yerine ulaşılması daha kısa süre alan televizyon, internet, radyo gibi iletişim araçlarını tercih etmektedir. Özellikle de sosyal değişimin dengeli olmadığı toplumlarda okuma alışkanlığının yerini seyretme alışkanlığının aldığı görülmektedir. Çağımızın âdeta hastalığı hâline gelen internet, akıllı telefon ve bilgisayar, okuma alışkanlığının önünde bir engel olarak durmaktadır. Toplumsal ve bireysel yaşamımızı geliştirici birçok sonuçlarının yanı sıra sözü edilen yeni kitle iletişim araçlarının sorun yaratabilecek etkilerinin olduğu da genelde kabul edilmektedir (Acıyan, 2008: 18-21; Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007: 3). Günümüzde internet, akıllı telefon ve bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi ile çevrim içi öğrenme adında yeni bir kavramla karşılaşmıştır. Çevrim içi öğrenme, öğretim etkinliklerinin elektronik ortamlarda yürütülmesi veya bilgi ve becerilerin elektronik teknolojiler aracılığıyla aktarılması şeklinde tanımlanabilir. Öğrencilerin geleneksel öğrenme-öğretme etkinliklerinden farklı ortamda, aynı anda birçok öğrenme kaynağına ulaşarak ve çoğu durumda sınıf ortamında olduklarından daha fazla etkileşim içine girerek öğrenmeyi kaynaklardan uzakta gerçekleştirdikleri bir öğrenme sürecidir (Çalışkan, 2002). Çevrim içi öğrenmede öğrenme materyallerine erişmek; içerik, öğretici ve diğer öğrenenlerle etkileşime girebilmek, öğrenme süreci boyunca anlamlı bilgiyi kazanmak ve öğrenme deneyimlerini geliştirmek amacıyla destek almak için internet kullanılır (Gülbahar, 2009; Allyn, 2004). İnternet (yerel ağ) ya da bir bilgisayar ağı üzerinden, bireyin kendi kendine öğrenmesi ile gerçekleşen, bilgiye ulaşmada zaman, mekân sınırı tanımayan, eş zamanlı ya da eş zamansız olarak diğer öğrenciler ve öğretmenler ile iletişim kurulan, bilgisayar teknolojisinin sağladığı görsel ve işitsel araçlar ile etkileşim kurulabilen, sosyoekonomik statü engellerini ortadan kaldıran, bireylere yaşam boyu eğitimin üstünlüğünden yararlanma olanağı sağlayan bir öğrenme ortamıdır (Anadolu Üniversitesi, 2015). Öğrenme, zaman ve mekândan bağımsızdır, öğrenme ortamında yer alan bireyler arasında etkileşim söz konusudur, bireysel hızda öğrenmeye imkân sunar (Birişçi, 2013: 21). Okuma alışkanlığı ile ilgili yapılan araştırmalarda (Birişçi, 2013; Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007; Aral ve Aktaş, 1997; Hampton, 1985; Kurulgan ve Çekerol, 2008) kitap okuma alışkanlığına televizyon izleme, internet, bilgisayar, süre azlığı, multimedya araçlarının cazipliği, görsellerin daha çok duyuya hitap etmesi gibi etkenlerin engel olduğu saptanmıştır. Geleceğimizi emanet edeceğimiz öğretmen

adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumları, üzerinde durulması ve incelenmesi gereken önemli bir konudur. Yapılan araştırmalarda okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının çevrim içi öğrenme açısından incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmaması, ilgili alanda bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu bilgilerden yola çıkılarak araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarını çevrim içi öğrenme açısından incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

Alt Problemler

Okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumları

-İnternet imkânına sahip olup olmamalarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

-Bilgisayar imkânına sahip olup olmamalarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

-Akıllı telefon imkânına sahip olup olmamalarına göre anlamlı farklılık göstermekte

midir?

-İnternet kullanım amacına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu bölümde okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarını çevrim içi öğrenme açısından incelemek amacıyla yapılan araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören son sınıftaki okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının çevrim içi öğrenme açısından incelenmesi amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, genel tarama yöntemi içine giren bir yöntemdir. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkındaki genel yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan çalışmalar için uygundur (Karasar, 2010: 77). İlişkisel tarama modeli ise iki veya daha çok değişken arasındaki birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma için kullanıldığından bu tür araştırmalar için uygun görülmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 2000: 28; Karasar, 2006: 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Programında öğrenim gören öğretmen adayları; örneklemini ise evren içerisinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilen 134 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak öğretmen adaylarının seçiminde katılımcıların okul öncesi öğretmenliği lisans

programında son sınıf öğrencisi olması temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan örneklem grubuyla çalışılmasıdır. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 113). Katılımcıların 102'sinin internet imkânı bulunmakta, 32'sinin bulunmamaktadır. 55 katılımcının bilgisayarı bulunmakta, 79 katılımcının bilgisayarı bulunmamaktadır. Öğretmen adaylarının 111'i akıllı telefona sahipken, 23'ü sahip değildir. 48'i sosyal medya, 54'ü haberler ve gündem takibi, 10'u oyun ve eğlence, 15'i araştırma ve inceleme, 4'ü diğer kategorisindeki amaçlarla interneti kullanmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırma verilerini toplamak amacıyla “Genel Bilgi Formu” ve “Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu'nda öğretmen adaylarının internet imkânının, bilgisayarının, akıllı telefonunun olup olmadığı, interneti kullanma amacı ve günlük internet kullanma süresine ilişkin sorular yer almaktadır.

Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği, Gömleksiz (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlığına ilişkin görüş ve tutumlarını ölçmeye yönelik 30 soru yer almaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan 197 öğrenciden elde edilen verilerin faktör analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi ile yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, 21'i olumlu, 9'u olumsuz toplam 30 madde seçilmiş ve ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçek, sevgi, alışkanlık, gereklilik, istek, etki ve yarar olmak üzere altı alt boyuttan oluşur. Her bir alt boyuta ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla .78, .73, .72, .70, .75, .79 şeklinde bulunmuştur. Ölçek, 21'i olumlu, 9'u olumsuz olmak üzere 30 tutum cümlesinden oluşmaktadır. Sevgi alt boyutunda bulunan tutum cümlelerinin 4'ü olumsuz, 3'ü olumlu, alışkanlık alt boyutundakilerin 2'si olumlu, 2'si olumsuz, gereklilik alt boyutunda bulunanların 3'ü olumsuz, 1'i olumlu, istek alt boyutundakilerin 3'ü olumlu, etki alt boyutundakilerin 4'ü olumlu, yarar alt boyutunda bulunan cümlelerin ise 8'i de olumlu cümledir. Olumsuz ifadeler ters çevrilerek olumlu ifade değerinde puanlandırılmıştır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumların olumlu ve ileri derecede olduğunu göstermektedir (Gömleksiz, 2004). Okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının çevrim içi öğrenme açısından incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Ölçeğin her bir alt boyutuna ilişkin Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları ise sırasıyla .72, .82, .76, .86, .84, .78 olarak bulunmuştur. Verilerin toplanması sürecinde öğretmen adaylarına çalışmanın amacı kısaca açıklanmış ve gönüllü olanların ölçeği doldurmaları sağlanmıştır.

“Genel Bilgi Formu” ve “Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği” maddeleri okul öncesi öğretmen adayları tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutum puanların normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorow-Smirnov Testi ile belirlenmiştir. Puanlar normal dağılım gösterdiğinden ($p>.005$) verilerin analizinde parametrik testlerden Bağımsız Gruplar t Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) (Büyüköztürk, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmen adaylarına uygulanan ölçekten elde edilen verilerin analiz sonuçları tablolar şeklinde verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler ve Normallik Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Test İstatistiği	p
Sevgi	0,12	0,75
Alışkanlık	0,07	0,86
Gereklilik	0,10	0,57
İstek	0,08	0,98
Yarar	0,07	0,40
Etki	0,09	0,27

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği alt boyutlarına ilişkin aldıkları puanların Kolmogorow-Smirnov Testi sonuçları görülmektedir. Test sonuçlarına göre tüm alt boyutlara ilişkin puanların normal dağılım gösterdiği ($p>.05$) ortaya çıkmıştır; bu yüzden verileri analiz etmek için parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İnternet İmkânı Özelliğine Göre Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	İnternet İmkânı	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Sevgi	Var	102	27,14	6,25	0,60	0,54
	Yok	32	27,90	5,79		
Alışkanlık	Var	102	16,14	3,72	0,05	0,95
	Yok	32	16,18	3,55		
Gereklilik	Var	101	14,98	2,46	0,66	0,50
	Yok	32	14,65	2,17		
İstek	Var	101	11,67	3,31	0,07	0,94
	Yok	32	11,62	3,14		
Yarar	Var	102	16,46	3,02	0,74	0,46
	Yok	32	15,96	3,99		
Etki	Var	102	34,55	6,37	0,64	0,52
	Yok	32	33,65	8,49		

Tablo 2’ye göre okul öncesi öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin sevgi, alışkanlık, gereklilik, istek, yarar ve etki alt boyut puanları internet imkânının olup olmamasına göre anlamlı farklılığın olmadığı ($p>0.05$) görülmektedir. İnternet imkânı olan öğretmen

adayları ile olmayan öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumları benzerlik göstermektedir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Bilgisayara Sahip Olup Olmama Özelliğine Göre Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Bilgisayara Sahip Olup Olmama	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Sevgi	Var	55	26,27	6,91	1,67	0,09
	Yok	79	28,06	5,46		
Alışkanlık	Var	55	15,58	4,15	1,51	0,13
	Yok	79	16,55	3,26		
Gereklilik	Var	55	14,49	2,50	1,67	0,09
	Yok	78	15,19	2,28		
İstek	Var	54	11,59	3,51	0,20	0,84
	Yok	79	11,70	3,09		
Yarar	Var	55	16,67	3,45	0,97	0,33
	Yok	79	16,11	3,13		
Etki	Var	55	33,74	7,25	0,83	0,40
	Yok	79	34,75	6,68		

Tablo 3 incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin sevgi, alışkanlık, gereklilik, istek, yarar ve etki alt boyut puanlarının bilgisayara sahip olup olmama durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$) görülmektedir. Bilgisayara sahip olan öğretmen adayları ile olmayan öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumları benzerlik göstermektedir.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Akıllı Telefona Sahip Olup Olmama Özelliğine Göre Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Akıllı Telefona Sahip Olup Olmama	N	$\bar{X}$	Sd	t	p
Sevgi	Var	111	27,45	6,08	0,50	0,61
	Yok	23	26,73	6,48		
Alışkanlık	Var	111	16,25	3,57	0,66	0,51
	Yok	23	15,69	4,16		
Gereklilik	Var	110	14,96	2,36	0,64	0,52
	Yok	23	14,60	2,55		
İstek	Var	110	11,71	3,25	0,43	0,66
	Yok	23	11,39	3,36		
Yarar	Var	111	16,63	2,81	2,34	0,02
	Yok	23	14,91	4,75		
Etki	Var	111	34,98	6,04	2,39	0,01
	Yok	23	31,26	9,70		

Tablo 4 incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin sevgi, alışkanlık, gereklilik ve istek alt boyut puanlarının bilgisayara sahip olup olmama durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0.05$); yarar ve etki alt boyut puanlarında anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0.05$) görülmektedir. Bu bulgu doğrultusunda akıllı telefona sahip olan öğretmen adaylarının olmayanlara göre yarar ve etki boyutunda kitap okuma alışkanlığına ilişkin olumlu tutumlarının olduğu, diğer bir ifadeyle kitap okumanın yararlı ve etkili olduğunu belirttikleri söylenebilir.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanım Amacına Göre Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Puanları

Alt Boyutlar	İnternet Kullanım Amacı	N	$\bar{X}$	SS
Sevgi	Sosyal Medya	48	26,97	6,36
	Haberler, Gündem Takibi	54	28,22	4,91
	Oyun, Eğlence	10	27,70	7,11
	Araştırma ve İnceleme	15	26,33	7,25
	Diğer	4	23,25	12,01
	Toplam	131	27,35	6,16
Alışkanlık	Sosyal Medya	48	15,93	4,09
	Haberler, Gündem Takibi	54	16,62	3,06
	Oyun, Eğlence	10	16,50	3,40
	Araştırma ve İnceleme	15	15,26	3,86
	Diğer	4	14,50	6,40
	Toplam	131	16,14	3,67
Gereklilik	Sosyal Medya	48	14,77	2,80
	Haberler, Gündem Takibi	54	15,37	1,85
	Oyun, Eğlence	10	14,70	3,02
	Araştırma ve İnceleme	15	14,20	1,74
	Diğer	4	12,75	3,59
	Toplam	131	14,88	2,40
İstek	Sosyal Medya	48	11,62	3,41
	Haberler, Gündem Takibi	54	11,79	3,04
	Oyun, Eğlence	10	12,70	2,54
	Araştırma ve İnceleme	15	11,40	2,87
	Diğer	4	8,50	6,40
	Toplam	131	11,65	3,26
Yarar	Sosyal Medya	48	15,47	4,08
	Haberler, Gündem Takibi	54	16,74	2,58
	Oyun, Eğlence	10	18,00	2,26
	Araştırma ve İnceleme	15	16,53	2,66
	Diğer	4	16,50	2,64
	Toplam	131	16,34	3,25
Etki	Sosyal Medya	48	32,77	8,68
	Haberler, Gündem Takibi	54	35,77	5,06
	Oyun, Eğlence	10	35,20	6,49
	Araştırma ve İnceleme	15	33,46	6,51
	Diğer	4	35,25	4,11
	Toplam	131	34,35	6,89

Tablo 5’te okul öncesi öğretmen adaylarının internet kullanım amacı açısından okuma alışkanlığına ilişkin tutum puan ortalamaları arasında farklar gözlenmektedir. Bu farkların anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi Testi sonuçları Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutum Ölçeği Alt Boyut Puanlarının İnternet Kullanım Amacına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Alt Boyutlar	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Sevgi	Gruplar Arası	131,642	4	32,910	0,862	0,48
	Gruplar İçi	4812,496	126	38,194		
	Toplam	4944,137	130			
Alışkanlık	Gruplar Arası	38,406	4	9,601	0,703	0,59
	Gruplar İçi	1721,838	126	13,665		
	Toplam	1760,244	130			
Gereklilik	Gruplar Arası	38,961	4	9,740	1,718	0,15
	Gruplar İçi	714,322	126	5,669		
	Toplam	753,282	130			
İstek	Gruplar Arası	52,756	4	13,189	1,245	0,29
	Gruplar İçi	1324,667	125	10,597		
	Toplam	1377,423	129			
Yarar	Gruplar Arası	72,459	4	18,115	1,746	0,14
	Gruplar İçi	1307,083	126	10,374		
	Toplam	1379,542	130			
Etki	Gruplar Arası	251,951	4	62,988	1,339	0,25
	Gruplar İçi	5927,896	126	47,047		
	Toplam	6179,847	130			

Tablo 6’da okul öncesi öğretmen adaylarının internet kullanım amacı açısından okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda internet kullanım amacı değişkenine göre fark tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($p>0,05$). Bu sonuca göre, okul öncesi öğretmen adaylarının okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının internet kullanım amacına göre farklılaşmadığını söylemek mümkündür.

Tartışma ve Sonuç

Eğitimde çevrim içi öğrenmeden yararlanabilmek için gerekli olan etkenlerin başında öğretmen eğitimi gelmektedir. Öğretmenlerin mesleki yaşamlarında gerekli olan duyuşsal, bilişsel ve devinişsel davranışların birçoğunu lisans eğitimi sırasında kazandıkları bilinmektedir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının eğitim öğretim sürecinde istedik sonuçlar alabilmeleri için kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarının bilinmesi, eğitim sürecinde niteliğin artırılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırma, okul öncesi öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarını çevrim içi öğrenme açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde, internet imkânı, bilgisayara sahip olup olmama ve internet kullanım amacı değişkenleri açısından okuma alışkanlığına ilişkin öğretmen adaylarının tutumlarının değişmediği, akıllı telefona sahip olup olmama değişkeni bakımından yarar ve etki boyutlarında anlamlı fark olduğu diğer boyutlarda anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. Buna göre öğretmen adaylarının internet imkânı, bilgisayar ve akıllı telefon varlığı ile interneti kullanım amaçlarının, onların okuma alışkanlığına ilişkin tutumlarını olumlu yönde etkilediği

söylenbilir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına yönelik farkındalıkları, teknolojinin daha fazla duyuya hitap eden ve daha çok zaman alan araçlarını (bilgisayar, akıllı telefon) amacına uygun kullanmaları, bu araçların kitap okumayı destekleyecek şekilde kullanımı, çevrim içi öğrenmenin eksikliklerini görmeleri, ileride eğitiminden sorumlu olacakları çocuklara rol model olma konusunda bilinçli olmaları, her konu ve içeriğin internet üzerinden dağıtılmaya uygun olmaması, öğretmen adaylarının farklı öğrenme stillerine sahip olmaları, internetin masraflı olması (Driscoll, 2002; Gülbahar, 2009; Kuzu, 2005; Yaw, 2005; Çinici, 2006; Arı ve Demir, 2013) ile açıklanabilir. Türkiye İstatistik Kurumunun (2015) yaptığı araştırmalara göre hanelerde bilişim teknolojileri bulunma oranının önemli düzeyde arttığı saptanmıştır. Örnekleme yöntemi ile seçilmiş hanelerde 16-74 yaş arasındaki bireylerin bilişim teknolojilerine erişim ve kullanımı ile hanelerin bilişim teknolojilerine sahipliği incelenmiştir. Bilgisayar bulunma oranı %68,4, akıllı telefon bulunma oranı %96,8'dir (Anonim, 2015). Böylesine yüksek oranda bilişim teknolojileri sahipliğinin, çevrim içi öğrenme olanağı sunması beklenirken öğretmen adaylarında kitap okuma alışkanlığına ilişkin tutumların olumlu olması dikkat çekici düzeydedir. Chrzastowski ve Wiley (2015), e-kitap kullanımının sosyal bilimlerdeki değerini inceledikleri araştırmada elektronik kitapların basılarak okunmasının kabul gördüğünü, yazılı kitabın okunma oranının daha yüksek olacağını ortaya çıkarmıştır. Okumayı farklı şekillerde gerçekleştirmek için çevrim içi öğrenme ile birlikte kitabın da öğrenme sürecinde bulunması gerektiğini vurgulamışlardır. Günümüzde çevrim içi öğrenme, kitap okuma alışkanlığının önünde bir engel olarak durmaktadır. İnsanların, sunulan bilgi yığınları arasında kendine göre bir bilgiye ulaşması oldukça zorlaşmıştır (Batur, Gülveren ve Bek, 2010). Genel olarak kitap gibi basılı eserlerin okunmadığı, bunun yerine internet, akıllı telefon gibi görsel malzemelerin izlenmesinin tercih edildiği bilinmektedir. Yapılan bazı araştırmalarda (Edem vd, 2010; Brandt, 2003; Ramirez, 2003; Dilevto ve Gottlieb, 2002) çevrim içi öğrenmenin kitap okuma alışkanlığını olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır. Buna rağmen öğretmen adayları basılı materyalleri okumayı tercih etmektedirler. Çevrim içi öğrenme ortamlarındaki materyallerin gelecekte basılı materyallerin yerini alacağı düşünülse de bunun gerçekleşmesi olası görünmemektedir. Özellikle öğretmen adayları etkili ve derin okuma için basılı materyal olan kitapları tercih etmektedirler (Ateş ve Şahin, 2014). Öğretmen adaylarının akademik metinlere bilgisayar, akıllı telefon ve internet imkânları ile ulaşmasının kendilerini çevrim içi öğrenme yoluyla okumaya yönelttiğinin farkında olmalarını sağladığı söylenebilir. Bu durum, farkındalığın gelişimi ile birlikte çevrim içi öğrenme sırasında müzik, sosyal medya gibi etkenlerin varlığı ve kullanımının öğrenmede eksikliğe ve etkisizliğe yol açabilmesi ile de açıklanabilir. Öğretmen adaylarının çevrim içi öğrenme ile elde edilen bilgilerin güvenilir olmadığını düşünmeleri, bilgiyi kimin, ne zaman ve nasıl yayınladığı konusundaki endişeleri de

bilgisayar, internet ve akıllı telefon kullanmalarının farkındalık düzeylerini yükseltmesi ile ifade edilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarına kitap okuma alışkanlıkları ile ilgili öncelikle üniversite öğrenimlerine devam ederken almış oldukları ders uygulamalarında kitap okuma alışkanlığına ilişkin etkinlikler yapılmasının önemli olduğu belirtilebilir. Çevrim içi öğrenme ve kitap okumanın bir arada, birbirini destekleyerek kullanılması öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlığına ilişkin farkındalık duygusunun gelişimini destekleyebilir.

Kaynaklar

- ACIYAN, A. A. (2008). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Okuma Alışkanlıkları ve Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- AKÇAMETE, G. (1990). Okuma Akıcılığı ve Anlama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 435-440.
- AKSAÇLIOĞLU, A. ve YILMAZ, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*. 21(1), 3-28.
- Anadolu Üniversitesi (2015). E-Öğrenme Nedir? <http://aof20.anadolu.edu.tr/>Erişim Tarihi: 03.11.2015.
- ARAL, N. ve AKTAŞ, Y. (1997). Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 99-105.
- ALLY, M. (2004). *Foundations of Educational Theory for Online Learning*. In T. Anderson and F. Elloumi (Eds.). *Theory and Practice of Online Learning*. Athabasca: Creative Commons.
- Anonim (2015). Hanelerde Bilişim Teknolojileri Sahipliği. TC. Türkiye İstatistik Kurumu. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 Erişim Tarihi: 03.11.2015.
- ARI, E. ve DEMİR, M. K. (2013). İlköğretim Bölümü Öğretmen Adaylarının Kitap Okuma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1(1), 116-128.
- BACCUS, A. A. (2004). *Urban Fourth and Fifth Grade Teachers' Reading Attitudes and Efficacy Beliefs: Relationship to Reading Instruction and to Students' Reading Attitudes and Efficacy Beliefs*. United States: University of Maryland.
- BATUR, Z., GÜLVEREN, H. ve BEK, H. (2010). Öğretmen Adaylarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma: Uşak Eğitim Fakültesi Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(11), 32-49.
- BİRİŞÇİ, S. (2013). *Çevrimiçi ve Sınıf Ortamlarında Grup Çalışmasına Dayalı Problem Çözme Süreçlerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- BRANDT, M. (2003). Log on and Learn. *Newsweek*, 25 Ağustos-1 Eylül s. 52-55.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- CHRZASTOWSKI, T. E. ve WILEY, L. N. (2015). E-Book Use and Value in the Humanities: Scholars' Practices and Expectations. *Library Resources & Technical Services*. 59(4): 172-187.
- COHEN, L., MANION, L. ve MORRISON, K. (2000). *Research Methods in Education*. 5th ed. London New York: Routledge Falmer.
- ÇALIŞKAN, H. (2002). Çevrimiçi (Online) Eğitimde Öğrenci Etkileşimi. Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, Eskişehir.
- ÇİNİCİ, M. A. (2006). *Web Tabanlı Uzaktan Eğitimde Uyarlanırlı Değerlendirme Sistemi Tasarımı ve Gerçekleştirimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DEMİREL, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- DILEVKO, J. ve GOTTLIEB, L. (2002). *Print Sources in an Electronic Age: A Vital Part of the Research Process for Undergraduate Students*. The Journal of Academic Librarianship, 28(6), 381-392.
- DRISCOLL, M. (2002). *Web-Based Training; Creating E-Learning Experiences*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer.
- EDEM, M. ve OFRE, E. (2010). *Reading and Internet Use Activities of Undergraduate Students of the University of Calabar, Nigeria, Africa*. Journal Library ve Inf. Sc. 20(1), 11-18.
- GÖMLEKSİZ, M. N. (2004). Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Bir Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14(2): 185-195.
- GÜLBAHAR, Y. (2009). *E-öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- GÜNEŞ, F. (1997). *Okuma ve Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- HAMPTON, P. M. (1985). *The Effects of Television Viewing on Reading Achievement and Leisure Time Reading*. Unpublished Master Thesis, Georgia: University of Georgia.
- KARASAR, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KURULGAN, M. ve ÇEKEROL, G. S. (2008). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(2), 237-258.
- KUZU, A. (2005). *Oluşturmacılığa Dayalı Çevrimiçi Destekli Öğretim: Bir Eylem Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- MOKHTARİ, K., REICHARD, C. A. ve GARDNER, A. (2009). The Impact of Internet and Television Use on the Reading Habits and Practices of College Students. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 52(7): 609-619.
- ODABAŞ, H., ODABAŞ, Z. Y. ve POLAT, C. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*. 9(2): 431-465.
- ÖZDEMİR, E. (1983). *Okuma Sanatı*. İstanbul: Varlık Yayıncılık.
- SEVER, S. (1997). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SUSAR KIRMIZI, F., FENLİ, A. ve KASAP, D. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 3(1): 354-367.

- YAW, D. C. (2005). *An Evaluation of E-Learning in Industry at Level Three Based Upon the Kirkpatrick Model*. Unpublished Doctoral Dissertation. Indiana State University, Terre Haute, Indiana.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- YILMAZ, B. (2004). Öğrencilerin Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.